

О‘ЗBEKISTON RESPUBLIKASIDA SUG‘URTA BOZORINING HOZIRGI HOLATI, MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Ilmiy rahmar: i.f.f.d., (PhD) dotsent Roziqov J.

Talaba: Aliqulov D.X

Elektron manzil: alikulovdilwodbek@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi sug‘urta bozorining hozirgi holati, muammolari va uni rivojlantirish borasidagi masalalar ko‘rib chiqilgan. Sug‘urta sohasida olib borilayotgan izlanishlarning nazariyasi hamda ularning amaliyotga tadbirg‘i ko‘rsatilgan va ushbu sohada xizmatlar samaradorligini oshirishga qaratilgan chora- tadbirlar tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: sug‘urta, sug‘urta bozori, sug‘urta xizmatlari, sug‘urta tizimi, sug‘urta bozori ishtirokchilari, investitsiyalar, axborot- kommunikatsiya texnologiyalari, sug‘urta shartnomasi.

Hozirgi kunda mamlakatimiz iqtisodiyoti uchun boshqa real sektorlar bilan bir qatorda sug‘urta tizimi ham asosiy va noyob tarkibiy qism hisoblanadi. Bundan tashqari, sug‘urta xizmatlari iqtisodiyotni turli xil moliyaviy xatarlardan himoya qiluvchi vositalardan biridir. Biroq, mamlakatimiz moliya bozorida sug‘urta xizmatlarining o‘rni hozircha yetarli emas. Buning isboti sifatida ko‘rishimiz mumkinki, ushbu sohaning mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushi atigi 0,4% ni tashkil etmoqda. Rivojlangan davlatlarda esa bu ko‘rsatkich ancha yuqori. Janubiy Koreyada 11%, Germaniyada 6% va Rossiyada 1,5% ni tashkil etadi. Ushbu holatga juda ko‘p sabablarni keltirish mumkin, lekin uning asosiy sabablaridan biri - sug‘urta xizmatlari yetarli darajada jozibador emasligi va yana bir qator kamchiliklarga ega ekanligidir, ya‘ni:

- ushbu soha bo‘yicha malakali mutaxassislar yetishmaydi:

- sug'urta xizmatlari bozori borasida shahar markazi va chekka hududlar o'rtasidagi tafovutning mavjudligi;

- ko'pchilik odamlarning ishonchsizligi;

- sug'urta xizmatlarini amalga oshirish jarayonida qog'ozbozlik va ovvoragarchilikning ko'pligi va boshqalar .

Bugungi kunda O'zbekistonning milliy manfaatlariga mos keladigan qator vazifalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish jarayonida iqtisodiy faoliyatning o'zaro uyg'un dastklari majmui bo'lmish bozor institutlarini, jumladan, bank va sug'urta sohalarini rivojlantirish va takomillashtirish muhim omillardan biri hisoblanadi.

Sug'urta xizmatlari bozori rivojlanishida sug'urta bozori ishtirokchilari faoliyat yuritishi uchun keng imkoniyatlar yaratilishi, qator qonun hamda me'yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilinishi ularning huquq va manfaatlarini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Sug'urta xizmatlarining raqobat bozorini yanada shakllantirish, sug'urta faoliyatining zamonaviy turlarini rivojlantirish va sifatini oshirish, sug'urtalovchilarning kapitallashuv darajasini ko'paytirish va moliyaviy barqarorligini ta'minlash, ularning mintaqaviy tarmoqlarini kengaytirish, shuningdek, sug'urtalashni tartibga solish usullarini takomillashtirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan sug'urta tashkilotlari bilan birgalikda "O'zbekiston Respublikasi sug'urta bozorini isloh qilish va rivojlantirish dasturi" ishlab chiqildi. Ushbu dastur rejasida:

- sug'urtalash, sug'urta faoliyatini va uning qonunchilik bazasini xalqaro amaliyotga muvofiq tarzda yanada takomillashtirish;

- sug'urtaning jamg'arma turlari sohasida sug'urta xizmatlari hajmini, ko'lamini kengaytirish va sifatini oshirish;

- respublika sug'urta bozorini xalqaro sug'urta bozorlariga integratsiyalash;

- sug'urta xodimlarini tayyorlash, qayta tayyorlash va ularni malakasini oshirish tizimini takomillashtirish;
- sug'urta bozori konyukturasini o'rganish, uning shaffofligini ta'minlash va raqobatni kuchaytirish;
- sug'urta sohasiga investitsiyalarni jalb qilishda ko'maklashish;
- aholi o'rtasida sug'urtalash masalalari bo'yicha tushuntirish ishlarini amalga oshirish ko'zda tutilgan.

Olib borilgan izchil islohotlar natijasi o'laroq,sug'urta kompaniyalariningfaoliyat darajasini tobora kengayib borayotganini ko'rishimiz mumkin. Hozirda mazkur bozorda yangi sug'urta ishtirokchilarining yuzaga kelayotganimavjud sug'urta turlarini yanada ko'paytirish hamda shu orqali keng toifadagi yuridik va jismoniy shaxslarni sifatli sug'urta xizmatlari bilan ta'minlash imkonini bermoqda. Mamlakatimiz Prezidentining 2007-yil 10 apreldagi PQ-618 sonli "Sug'urta bozorini isloh qilish va yanada rivojlantirishchora-tadbirlari to'g'risida" gi [2] Qarori muhim omil bo'ldi. Ushbu qarorlar bugungi kunda mamlakatimizda sug'urta xizmatlari bozorini xalqaro talablar darajasiga olib chiqish jismoniy va yuridik shaxslarning sug'urta bozorida faol ishtirok etishini rag'batlantirish maqsadida sug'urta kompaniyalari uchun har tomonlama shart-sharoitlar yaratilmoqda. Sug'urta tizimini bosqichma-bosqich isloh qilish sug'urta bozorida turli mulkchilik shaklidagi tashkilotlarning paydo bo'lishiga xizmat qilmoqda. Bu borada qabul qilingan huquqiy hujjatlar sug'urta tizimini jamiyatdagi o'rnini yuksaltirish.jahon andozalariga mos, sifatli xizmat ko'rsatish hamda sug'urta bozori infratuzilmasini takomillashtirish imkonini beradi.

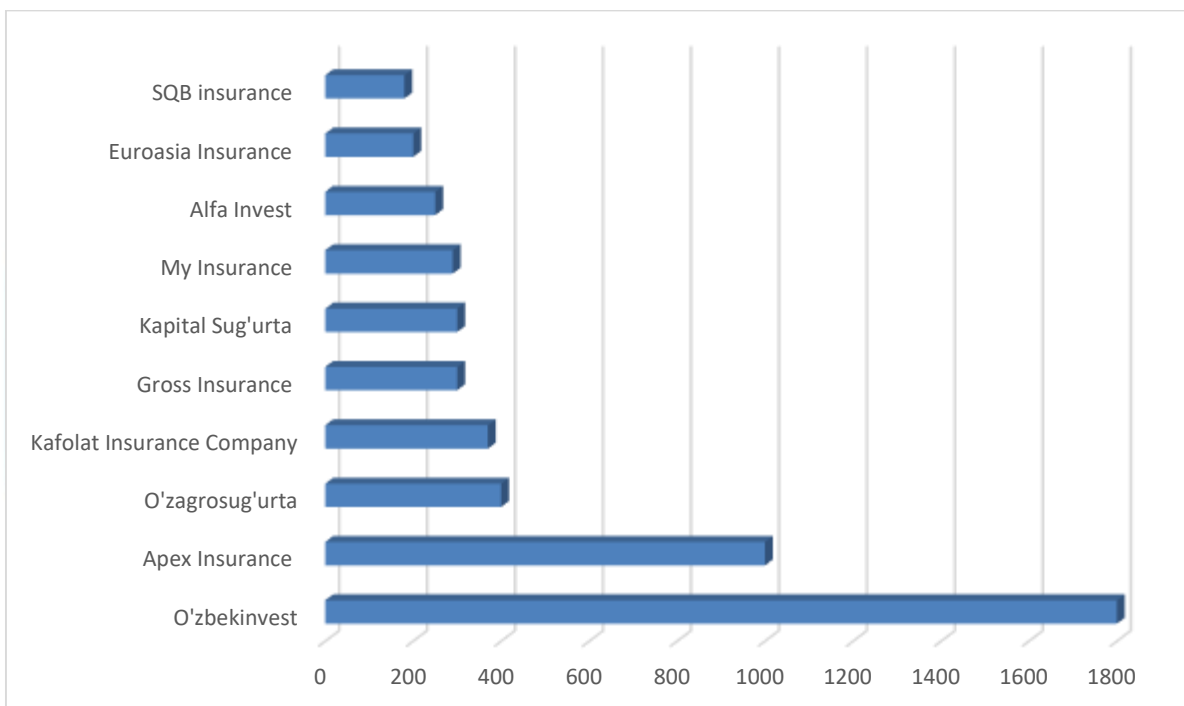
O'zbekiston sug'urta bozorida so'nggi yillarda sezilarli o'zgarishlar va o'sish kuzatilmoqda. E'tiborlisi, 2022-yilda Turk dunyosi sug'urta ittifoqining tashkil etilishi sug'urta faoliyatida turkiy tilli davlatlar hamkorligida burilish yasadi. O'zbekiston Respublikasida sug'urta toifalari turlicha bo'lib, mulkni sug'urtalash umumiy sug'urta ichida keng tarqalgan tur hisoblanadi. O'zbekiston sug'urta bozori tabiiy ofatlarga nisbatan zaif bo'lishiga qaramay, so'nggi paytlarda yuzaga kelgan tabiiy ofatlar bilan

bog'liq bo'lgan muammolarga chidamlilik bilan javob berib kelmoqda. 2022- yilda sug'urta to'g'risida yangi qonun qabul qilinishi raqamli transformatsiya bo'yicha muhim qadam bo'ldi. Bundan tashqari, Islom moliyaviy xizmatlarga, jumladan, takaful sug'urtasiga qiziqish ortib bormoqda.

O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Moliya vazirligi reestrda 41 ta sug'urta kompaniyasi mavjud bo'lib, ulardan 33 tasi umumiy sug'urta 8 tasi hayot sug'urtasi bo'yicha xizmatlarni taklif etadi. Mol-mulk 0,09% Qurilish va muhandislik 1,73% Avtomobil 18,14% Ishchilar kompensatsiyalari va Ish beruvchi javobgarligi 3,97% Javobgarlik 3,43% Kafillik, Obligatsiyalar Va Kredit 0,60% Dengiz, Aviatsiya Va Tranzit 3,85% Boshqalar 68,20% 2023-yilning birinchi choragida jami yozilgan sug'urta mukofotlari bo'yicha uchta yirik davlat sug'urta kompaniyasi – "O'zbekinvest", "Kafolat", "O'zagrosug'urta" bozorning 36,3 foiz umumiy ulushi bilan mos ravishda birinchi, ikkinchi va to'rtinchi yirik sug'urta kompaniyalari bo'ldi. 2016-yilda ular 50% dan ko'proq bozor ulushiga ega bo'lgan.

2022 yilda umumiy sug'urta faoliyatidagi aktivlari bo'yicha eng katta sug'urta kompaniyalari quyidagilar hisoblanadi.

milliard so'm

1-rasm: Aktivlari bo'yicha eng katta sug'urta kompaniyalari

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2002-yil 5-aprel.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2007-yil 10-apreldagi "Sug'urta bozorini yanada isloh qilish va rivojlantirish to'g'risida"gi PQ-618 sonli Qarori.
3. Shennayev X.M Sug'urta ishi: O'quv qo'llanma.
4. Mahmudova L. Sug'urta ishi. O'quv qo'llanma, 2017-yil.
5. www.Lex.uz
6. www.stat.uz
7. www.sug'urta.uz
8. www.uzbekinvest.uz
9. www.review.uz